

ONDER DE AANDACHT

JAARVERSLAG NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG 2002

1 INLEIDING

Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg (NHGL) is een particuliere organisatie ter bevordering van natuurstudie. Belangrijke activiteiten zijn het organiseren van onderzoeksprojecten, excursies, lezingen en het faciliteren van veldonderzoek. De verzamelde gegevens worden opgeslagen in een centrale databank en zijn voor uiteenlopende doelen beschikbaar voor derden. Verder geeft de vereniging een eigen maandblad uit. De provincie Limburg ondersteunt de organisatie door jaarlijks een bijdrage in de exploitatiekosten beschikbaar te stellen. Het voorliggende jaarverslag schetst een beeld van alle activiteiten en behaalde resultaten in het jaar 2002.

2 LEDEN EN BESTUUR

Het aantal betalende leden van de vereniging wijzigde van 1354 naar 1358. Het onderstaande overzicht geeft de verdeling van deze aantallen over de onderscheiden categorieën weer.

Categorie	Aantal per 31-12-01	Aantal per 31-12-02
Jeugd en student-leden	70	62
65+ leden	178	191
Gewone leden	1067	1064
Instellingen	39	41
Leden van verdienste	2	2
Totaal betalende leden	1354	1358

Het algemeen bestuur onderging een uitbreiding met twee nieuwe bestuursleden: Frans Mertens en Joep Orbons. Wegens persoonlijke omstandigheden besloot Martine Lejeune om haar bestuurslidmaatschap te beëindigen. Per 31 december was de samenstelling van het bestuur als volgt:

Frans Coolen	voorzitter
Reinier Akkermans	ondervoorzitter
Henk Schmitz	secretaris
Henk van der Weijden	penningmeester
Joof Teeuwen	plaatsvervangend secretaris
Wouter Jansen	lid algemeen bestuur
Corrie Adams-Kastra	lid algemeen bestuur
Jan Hermans	lid algemeen bestuur
Annelies Heijnen	lid algemeen bestuur
Ed Gubbels	lid algemeen bestuur
Arjan Ova	lid algemeen bestuur
Olaf Op den Kamp	lid algemeen bestuur

Frans Mertens lid algemeen bestuur
Joep Orbons lid algemeen bestuur

3 ACTIVITEITEN VAN STUDIEGROEPEN EN KRINGEN

Het aantal studiegroepen (zestien) en regionale kringen (vijf) veranderde niet in het verslagjaar. De studiegroepen en kringen organiseren met wisselende intensiteit het merendeel van alle ledenactiviteiten als lezingen, excursies, onderzoeksprojecten, werkdagen en cursussen.

In totaal vonden meer dan 270 van dit soort activiteiten plaats, waarbij het aantal deelnemers varieerde van 2 tot 35 met een gemiddelde van 12. Het onderstaande overzicht laat het aantal activiteiten en het gemiddelde aantal deelnemers van elke kring en studiegroep zien.

Kring of Studiegroep	Aant. act.	Gem. aant. deelnemers
Herpetologische Studiegroep	7	12
Plantenstudiegroep	42	15
Spinnenwerkgroep	0	0
Studiegroep Onderaardse		
Kalksteengroeven	9	30
Vlinderstudiegroep	11	13
Zoogdierenwerkgroep	3	15
Paddestoelenstudiegroep	pm	pm
Vissenwerkgroep	1	12
Sprinkhanenstudiegroep	1	15
Vogelstudiegroep	2	35
Werkgroep Behoud		
Schinveldse Bossen	pm	pm
Mossenstudiegroep	32	2
Werkgroep Meinweg	14	10
Studiegroep Bloemen en Bijen	0	0
Libellenstudiegroep	4	20
Mollusken Studiegroep Limburg	7	5
Kring Maastricht	10	20
Kring Heerlen	12	27
Kring Venlo	92	10
Kring Roermond	3	18
Kring Venray	18	13

Het voert in dit kader te ver om alle activiteiten in detail te beschrijven. Sommige studiegroepen en kringen produceren een eigen jaarverslag of korte beschrijving van alle georganiseerde activiteiten. Die liggen voor belangstellenden ter inzage in het Genootschapskantoor. Onderstaand volgt een greep uit het totale activiteitenpalet in 2002.

De Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven viert haar 25-jarig bestaan met een uitgebreide reeks van activiteiten voor leden en publiek gedurende het jubileumjaar dat op 13 september feestelijk werd geopend. De

Paddestoelenstudiegroep organiseerde voor de tweede keer een cursus voor het determineren van paddestoelen waaraan 25 cursisten deelnamen. De Kring Venray organiseerde naast lezingen en excursies een cursus van vier avonden voor herkenning van waterinsecten. Bij de studiegroepen spant de Plantenstudiegroep de kroon met liefst 42 activiteiten, waarvan 31 excursies, zeven winterwandelingen, één varia-avond en drie lezingen. De Mossenstudiegroep telt twee leden die buiten de vakantieperiodes elke dinsdagmiddag in Ransdaal bij elkaar komen om mossen te determineren. De Werkgroep Meinweg richtte zich naast natuurstudie vooral ook op de uitvoering van werkzaamheden, met name in het natuurgebied De Driestruik. De Kring Venray organiseerde de aanleg van 20 nieuwe poelen en het herstel van een amfibieënraaster langs een weg met subsidie in het kader van plattelandsontwikkeling (reconstructie). De Zoogdierenwerkgroep leidde de laatste jaren een kwijnend bestaan, maar kwam opnieuw tot leven met een startbijeenkomst in juni. De Kring Venlo valt op met de hoogste score op het aantal activiteiten. Dit komt onder meer doordat de Kring een aantal studiegroepen kent die ieder hun eigen bijeenkomsten en excursies organiseren.

Een bijzondere verenigingsactiviteit waaraan veel studiegroepen deelnamen was het jaarlijkse Genootschapsinventarisatieweekend dat in 2002 voor de derde keer plaats vond. Deze keer werd in de periode van 31 mei tot en met 2 juni het in Zuid-Limburg gelegen Gerendal en omgeving intensief bestudeerd door circa 50 deelnemers. Onder meer leverde dit een bijzondere waarneming op van het als in Nederland uitgestorven te boek staande Klaverblauwtje.

4 HUISVESTING EN PERSONEEL

Het kantoor van de vereniging is gevestigd in het GroenHuis te Roermond, en het Genootschap is partner in de gelijknamige organisatie die is belast met het beheer van deze gezamenlijke huisvesting van vijf Limburgse natuur- en milieuorganisaties.

Binnen het GroenHuis beschikt het Genootschap over één ruimte met vier werkplekken en een afzonderlijke bergruimte. Een van de werkplekken is als flexplek verhuurd aan de Bosgroep Zuid Nederland.

Deelname in het GroenHuis leidde voor het Genootschap tot beduidend hogere huisvestingskosten. In het verslagjaar werd met de provincie overeenstemming bereikt over een verhoging van de jaarlijkse exploitatiebijdrage en eenmalige subsidie om de hogere kosten in 2001 en 2002 te dekken. Hierdoor kan de vereniging nu als een volwaardige partner deelnemen in het GroenHuis zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de kerntaken.

De medewerkers van het Genootschap namen in het verslagjaar deel aan enkele door het GroenHuis georganiseerde activiteiten die als doel hadden de kennismaking en contacten tussen de organisaties en medewerkers te bevorderen. Het betrof twee werklunches en een gezamenlijke werkmiddag in de natuur.

In 2002 vonden geen personeelsmutaties plaats. De vaste bezetting van het kantoor bestond uit twee betaalde medewerkers (bureau manager Henk Heijligers en redactieassistent Roel Steverink) en daarnaast een vrijwillige medewerker in de persoon van Antoinette Duysters voor één middag per week. Roel Steverink werkt in een volledig dienstverband en besteedde zijn tijd voornamelijk aan redactiewerkzaamheden, het invoeren van waarnemingsgegevens in de databank en algemene kantoorwerkzaamheden. De procentuele verdeling van de arbeidstijd van de bureau manager, die in deeltijd werkt (20 uur per week), zag er als volgt uit.

Taken	2002	2001
Kantoor en organisatie	27	32
Bestuur (overleg, secretariaat)	8	7
Automatisering en gegevensbeheer	19	15
GroenHuis	5	8
Redactie Maandblad	27	20
Projecten en overig	14	18

5 MAANDBLAD EN PUBLICATIES

In 2002 verschenen twaalf nummers van het Natuurhistorisch Maandblad, waarvan drie extra dikke themanummers. In totaal telde de jaargang 2002, exclusief de omslagen, 330 volledig in kleur uitgevoerde pagina's. Het themanummer van april over paddestoelenonderzoek in Limburg kwam tot stand naar aanleiding van een in december 2000 georganiseerd symposium bij het 25-jarig bestaan van de Paddestoelenstudiegroep. In juli verscheen een mede door de Stichting Ark mogelijk gemaakt themanummer over de betekenis van ruigteontwikkeling in het dal

van de Maas en de Geul. Het laatste themanummer kwam uit in december en beschreef de resultaten van een in de zomer van 2001 georganiseerd inventarisatieweekend in het Weerterbos.

De redactie van het Maandblad bleef ongewijzigd in het verslagjaar en was als volgt samengesteld:

Guido Verschoor	hoofdredacteur
Henk Heijligers	hoofdredacteur
Douwe de Graaf	redacteur
Jan Hermans	redacteur
Martine Lejeune	redacteur
Ton Lenders	redacteur
Jo Willems	redacteur
Roel Steverink	redactieassistent

De Vogelstudiegroep gaf gedurende meer dan 10 jaar met financiële ondersteuning van het Genootschap het tijdschrift Limburgse Vogels uit met een verschijningsfrequentie van twee tot drie nummers per jaar. In 2002 heeft de redactie van het tijdschrift in overleg met het Genootschapsbestuur het moeilijke besluit moeten nemen om de uitgave van het blad te staken, onder meer door het sterk teruglopende aanbod van kopij. Het laatste nummer verscheen op de valreep van het verslagjaar. Als alternatief voor het blad Limburgse Vogels wordt nu onderzocht of een constructie mogelijk is waarbij vogelartikelen een vaste plaats kunnen krijgen in het Natuurhistorisch Maandblad, bijvoorbeeld in de vorm van een jaarlijks extra nummer.

Ook de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven brengt met ondersteuning van het Genootschap een eigen tijdschrift uit: SOK-Medelingen. In het kader van het 25-jarig jubileum van deze studiegroep zijn alle 37 tot dusver uitgebrachte nummers gepubliceerd op cd-rom. Bovendien geeft de studiegroep het ledenblad SOK-Info uit waarvan in het verslagjaar een speciale editie verscheen van het honderdste nummer.

Ook andere studiegroepen en kringen zoals de Kring Venlo en de Paddestoelenstudiegroep gaven een al dan niet regelmatig verschijnend periodiek of mededelingenblad voor de leden uit. Voorts verscheen weer een jaarverslag (over 2001) van de Vogelwerkgroep Haeselaar.

6 PROMOTIE EN PUBLICITEIT

De jaarlijkse Genootschapsdag vond op 16 februari voor de vijfde keer plaats in het gebouw van het Bisschoppelijk College Broek-

hin te Roermond. Deze jaarlijkse ontmoetingsdag voor Genootschapsleden was opnieuw druk bezocht. Onder meer werd de in 2001 gereed gekomen film Slangensporen in de Peel van Peter Keyzers vertoond. Voor de zevende keer werd de Rector Cremers Penning toegekend, een erepenning die het bestuur kan uitreiken aan leden die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de vereniging of op het gebied van natuurstudie. De eer viel deze keer te beurt aan Eduard Blink wegens zijn grote inzet voor de Plantenstudiegroep en het onvermoeibaar geduren- de vele jaren systematisch registreren van de verspreiding van planten in Limburg.

Activiteiten en publicaties van het Genootschap kunnen doorgaans rekenen op ruime belangstelling van de media. Ook in 2002 verschenen regelmatig nieuwsberichten en achtergrondverhalen en interviews in de pers.

Het publicatiebureau van het Genootschap was met een stand vertegenwoordigd op de jaarlijkse verenigingsdag van de Limburgse Koepel voor Natuurstudie (LIKONA) in Belgisch Limburg.

De Werkgroep Meinweg schreef met het project De Driestruik (inrichting en beheer van een natuurgebied) in op een door de gemeente Roermond ingestelde Milieuprijsvraag en kreeg in dat verband een eervolle vermelding.

7 BELEIDSBEÏNVLOEDING

Beleidsbeïnvloeding is geen kerntaak van het Genootschap, maar in het verlengde van de onderzoeksactiviteiten doen leden of studiegroepen van tijd tot tijd een beroep op het bestuur om deel te nemen aan inspraak- en bezwarenprocedures. Meestal gaat het daarbij om de aantasting van leefgebieden van beschermde soorten door planologische ontwikkelingen. Voor zover deze zaken niet doorgesluisd kunnen worden aan bijvoorbeeld de Milieufederatie of een plaatselijke actiegroep, handelt het bestuur dergelijke verzoeken doorgaans af na een inschatting van de haalbaarheid en kans op resultaat. In 2002 heeft het bestuur in dit verband onder meer gereageerd op voornemens tot herziening van een bestemmingsplan voor het natuurcompensatiegebied bij het bedrijventerrein Keulsebaan-Zuid te Roermond en een herziening van het Provinciaal Omgevingsplan Limburg ten behoeve van de uitbreiding van een bedrijventerrein in Maasbracht in het

leefgebied van de Kamsalamander. De Werkgroep Behoud Schinveldse Bossen en Brunssummerheide reageerde onder meer op het verstrekken van een kapvergunning en ontgrondingsvergunning ten behoeve van zandwinning. Verder verleende het bestuur enige ondersteuning aan de actie van één van de leden tegen de aantasting van leefgebied van de Rugstreeppad en andere soorten bij de sanering van een voormalig mijnsteenterrein.

Overheden en terreinbeheerders doen regelmatig een beroep op de in de vereniging aanwezige deskundigheid voor bestuurs- en adviesorganen. Zo zijn leden van het Genootschap in die hoedanigheid vertegenwoordigd in het bestuur (Frans Coolen) en een beheersadviescommissie (Joof Teeuwen) van het Limburgs landschap. John Clerx volgde in het verslagjaar Lei Hensels op als bestuurslid van de Stichting Milieufederatie Limburg. Wouter Jansen had zitting in de gemeentelijke adviescommissie voor het beheer van de Beegderheide en de gemeentelijke klankbordgroep voor de ontwikkeling van de Natuurvisie Roermond-West. Verder participeren Kringen en Studiegroepen in het Roermonds Natuuroverleg, soortgelijke gemeentelijk overlegorganen voor natuur en milieu in Heerlen, Venray en Venlo. Nicole Reneerkens vertegenwoordigt het Genootschap in het door Vogelbescherming Nederland georganiseerde Vogeloverleg Limburg. Daarnaast participeert de Kring Venray in de commissie voor het opstellen van een reconstructieplan voor het gebied Meerlo-Wansum. De Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven (SOK) had samen met de Stichting Ir. D.C. van Schaik zitting in de door Natuurmonumenten ingestelde Contactcommissie Sint-Pietersberg. Verder participeert het Genootschap in het door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij ten dienste van de uitvoering van het hamsterbeschermingsplan ingestelde Hamster Overleg Limburg.

8 PROJECTEN

Hieronder volgt een opsomming van de lopende projecten van het Genootschap met een korte toelichting op de ontwikkelingen in 2002.

Adderonderzoek op de Meinweg

Twee studenten rondden met succes een deelonderzoek van dit meerjarige project af. Daarnaast werd op 27 november een Provinciaal Adderbeschermingsplan gepresenteerd.

Avifauna Limburg

Dit project moet resulteren in de publicatie van een nieuwe avifauna van Limburg in 2004. Na het voorafgaande verzamelen van bewerkten van de gegevens vorderde het manuscript zodanig dat begin 2003 naar verwachting een projectplan voor de feitelijke productie van het boek opgesteld kan worden. Financiering daarvan moet nog gevonden worden.

Kerkuilenproject

Dit meerjarige project dat wordt uitgevoerd door de Kerkuilenwerkgroep Limburg loopt nog tot en met 2004 en voorziet onder meer in de uitbouw, beheer en monitoring van nestkasten en voorlichtingsactiviteiten. In het tijdschrift Limburgse Vogels verscheen een eerste publicatie over het project.

Libellenatlas van Limburg

Inmiddels zijn zoveel gegevens verzameld dat in 2003 een voorlopige werkmap geproduceerd kan worden als basis voor het verdere veldonderzoek. Voor het invoeren van deze gegevens werd een speciaal programma ontwikkeld.

Flora van Midden-Limburg

Sinds enkele jaren werkt een kleine groep Genootschapsleden gestaag aan een systematische inventarisatie van planten in Midden-Limburg. Inmiddels begint het beeld redelijk compleet te worden, waarmee de basis is gelegd voor een publicatie over de flora van Midden-Limburg. Het resultaat wordt over enkele jaren verwacht.

Zoogdierenatlas van Limburg

Met het bestuur van de Vereniging voor Zoogdierbescherming en Zoogdierkunde (VZZ) werd overeenstemming bereikt over een gezamenlijk project voor het produceren van een provinciale zoogdierenatlas. Dat resulteerde in een projectplan dat ter subsidiëring werd ingediend bij de provincie Limburg en andere belanghebbende organisaties en sponsors. Als de benodigde financiering voorhanden is kan het project in 2003 in uitvoering komen. De afronding is voorzien in 2006.

Manuscript Dumoulin

De bewerking van het historische manuscript van de botanicus Dumoulin over de flora rondom Maastricht werd afgerond. Anders dan verwacht lukte het niet om het eindresultaat te presenteren in het verslagjaar. In over-

leg met alle betrokkenen is er nu voor gekozen om het fraai vormgegeven boekwerk dat in december van de drukpers rolde, te presenteren op de Genootschapsdag 2003.

Herpetofauna van Limburg

De Herpetologische Studiegroep nam het initiatief voor de productie van een atlas die de provinciale verspreiding van amfibieën en reptielen in de periode 1991-2002 in beeld moet brengen. Dit resulteerde in een gedetailleerd projectplan. Onder meer aan de provincie Limburg wordt een financiële bijdrage gevraagd voor de uitvoering van het plan dat voorziet in de presentatie van een atlas in 2005. Ook hier wordt samengewerkt met een landelijke organisatie, te weten de Stichting Reptielen Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland (RAVON).

Sprinkhanenatlas van Limburg

Het Bureau EIS-Nederland (European Invertebrate Survey) benaderde het Genootschap met het voorstel om in aansluiting op een opgesteld beschermingsplan voor sprinkhanen in Limburg samen te werken aan een gebiedsdekkend inventarisatieproject. Nader overleg tussen EIS, het Genootschapsbestuur en de Sprinkhanenwerkgroep wees uit dat het mogelijk een haalbaar project is. Besloten werd om een bijeenkomst te beleggen met personen die actief willen participeren in het project. Afhankelijk van de resultaten van die bijeenkomst worden in 2003 verdere acties ondernomen.

Overige projecten

Andere projecten en publicaties die in 2002 in voorbereiding waren hebben betrekking op bijen en wespen van de Sint-Pietersberg en de verspreiding van zeggesoorten in Limburg. Verder kwam de al lang op stapel staande publicatie van een enkele jaren geleden in samenwerking met Alterra georganiseerd symposium over de Hamster nagenoeg gereed. De presentatie van het verslag is voorzien in 2003.

9 BEHEER DATABANK EN GEGEVENSLEVERING

Het verzamelen, bewerken en beschikbaar stellen van waarnemingsgegevens is een kernactiviteit van het Genootschap. Voor een meer effectieve uitvoering van deze taak werd in 2002 de Stichting Natuurbank Limburg opgericht als een aan het Genootschap gelieerde rechtspersoon. De provincie Limburg kende een startkapitaal toe voor het

operationeel maken van de beoogde nieuwe centrale databank. Het bestuur van het Genootschap formaliseerde de beoogde samenwerking tussen de eigen vereniging, de Natuurbank Limburg en de Stichting Natuurpublicaties Limburg middels het vaststellen dan wel accorderen van overeenkomsten voor overdracht van gegevens en recht tot exploitatie. De Natuurbank wordt naar verwachting in 2003 operationeel.

In afwachting van de ontwikkelingen rond de Natuurbank Limburg bleef de invoer van waarnemingen in de bestaande databank van

het Genootschap op beperkte schaal doorgaan. Het aantal opgeslagen waarnemingen groeide van circa 800.000 naar circa 840.000. Het Genootschap stelde de gegevens, zoals gebruikelijk om niet, beschikbaar aan de Stichting Natuurpublicaties Limburg voor doorlevering aan derden volgens vastgestelde richtlijnen.

10 FINANCIËN

De totale exploitatiekosten bedroegen in 2002 € 165.000,- en het boekjaar kon door een meevaller in de verzendkosten worden afgesloten met een positief saldo van € 600,-

Voor de reguliere exploitatie stelde de provincie Limburg een bijdrage van € 54.600,- beschikbaar. Contributies en giften leverden € 37.000,- op. De overige inkomsten bestonden onder meer uit projectsubsidies, verkoop van publicaties en loonsubsidie voor de redactieassistent. De drukkosten voor de elf vaste nummers van het Maandblad bedroegen bijna € 58.000,-.

Henk Schmitz,
secretaris NHGL

Roermond, 12 april 2003

BINNENWERK BUITENWERK

DINSdag 2 SEPTEMBER houdt de **Mossenstudiegroep** haar wekelijkse practicummiddag in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-5310661).

DINSdag 2 SEPTEMBER is er een vergadering van het **Dagelijks bestuur** in het GroenHuis in Roermond.

WOENSDag 3 SEPTEMBER houdt de **Vlinderstudiegroep** haar bijeenkomst in het Natuurhistorisch Museum in Maastricht. Aanvang 20.00 uur.

ZATERDag 6 SEPTEMBER organiseert de **Libellenstudiegroep** een excursie naar het Schuitwater en omgeving. Hier liggen oude maasarmen die van oudsher karakteristieke libellensoorten herbergen. Joof Teeuwen vertrekt met geïnteresseerden om 10.00 uur vanaf NS-station Venray.

ZATERDag 6 SEPTEMBER staat het Savelsbosch op het programma van de **Paddestoelenstudiegroep**. Het vertrek is om 10.00 uur vanaf de kerk van St. Geertruid. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

ZATERDag 6 SEPTEMBER organiseert de **Plantenstudiegroep** een herfsttijlooswandeling rondom Eys. Olaf Op den Kamp (tel. 045-5354560, e-mail: planten@nhgl.org) vertrekt met belangstellenden om 09.30 uur vanaf NS-station Maastricht (oostelijk ingang

Meersenerweg) óf men staat om 10.00 uur bij de St. Agathakerk te Eys.

MAANDag 8 SEPTEMBER houdt **Kring Heerlen** haar jaarlijkse varia-avond. Leden vertonen tijdens deze avond hun dia's en/of naturalia. Tevens houdt Frank Baselmans (Natuurmonumenten) een korte voordracht over de plannen van Natuurmonumenten rondom het zweefvliegveld te Schinveld. De bijeenkomst vindt plaats in de zaal van Stichting Botanische Tuin Kerkrade, St. Hubertuslaan 74 in Terwinselen (Kerkrade-West). Aanvang 20.00 uur.

DINSdag 9 SEPTEMBER houdt de **Mossenstudiegroep** haar wekelijkse practicummiddag in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-5310661).

DONDERDag 11 SEPTEMBER is er een practicumavond van de **Paddestoelenstudiegroep** in het IVN-zaaltje onder de bibliotheek van Ransdaal. Tijdens deze avonden worden vondsten bekeken, bediscussieerd en gedetermineerd. Aanvang 19.30 uur. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055) om te horen of de bijeenkomst doorgaat.

DONDERDag 11 SEPTEMBER houdt Vilmar Dijkstra voor de **Zoogdierenwerkgroep** een lezing over Zoogdierenonderzoekprojecten in Nederland. Deze lezing vindt plaats in het GroenHuis, Godsweerderstraat 2 in Roermond. Aanvang 20.00 uur.

VRIJDag 12 SEPTEMBER houdt de **Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven** haar ledenavond in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Aanvang 19.30 uur.

VRIJDag 12 SEPTEMBER verzorgt Ton Lenders voor de **Herpetologische Studiegroep** een lezing over het Limburgse adderbeschermingsplan. De lezing vindt plaats in het GroenHuis, Godsweerderstraat 2 in Roermond en begint om 20.00 uur.

ZATERDag 13 SEPTEMBER verzorgt de **Paddestoelenstudiegroep** een excursie naar het Elslooërbosch nabij Elsloo. Vertrek is om 10.00 uur vanaf NS-station Elsloo. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

ZATERDag 13 SEPTEMBER gaat de **Plantenstudiegroep** onder leiding van Rian Wolfs (tel. 043-4092946) adventieeven inventariseren langs de Maas. Vertrek is om 09.00 uur vanaf NS-station Maastricht (oostelijke ingang Meersenerweg).

ZONDag 14 SEPTEMBER organiseert **Kring Venlo** een gevarieerde fietstocht naar onder andere het Galgenvenn en het Brachterwald in Duitsland. Vertrek is om 8.00 uur vanaf NS-station Venlo. De fietstocht, die onder leiding staat van Donné Cruysberg, duurt tot circa 13.30.

DINSdag 16 SEPTEMBER houdt de **Mossenstudiegroep** haar wekelijkse practicummiddag in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden dienen van tevoren contact op te